

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ОБСЛУГОВУЮЧІ КООПЕРАТИВИ

Практичний посібник

РОЗШИРЕННЯ ДЖЕРЕЛ ПРИБУТКУ

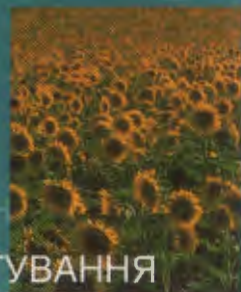
СПІЛЬНІ ЦІЛІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛ

СТВОРЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ДО КРЕДИТУВАННЯ

КООПЕРАЦІЯ

КООПЕРАЦІЯ

ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

ОБОВ'ЯЗКИ

РОЗШИРЕННЯ ДЖЕРЕЛ ПРИБУТКУ

СПІЛЬНІ ЦІЛІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

ПРИБУТКУ

ВІДНОСИН

ПРИБУТКУ

СПІЛЬНІ ЦІЛІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

СПІЛЬНІ ЦІЛІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

ПРИБУТКУ

ВІДНОСИН

ПРИБУТКУ

КРЕДИТУВАННЯ

КООПЕРАЦІЯ

СТВОРЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

КООПЕРАЦІЯ

ВІДНОСИН

СПІЛЬНІ ЦІЛІ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

ВІДНОСИН

ПРИБУТКУ

**СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ
ОБСЛУГОВУЮЧІ
КООПЕРАТИВИ**

Практичний посібник

Упорядники:

Малік Микола (Інститут аграрної економіки УААН),
Блок Ремі (проект Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій”)

Автори:

Блок Р. (проект Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій”),
Гончаренко В.В. (Полтавська кооперативна ліга),
Зіновчук В.В. (Національна спілка сільськогосподарських кооперативів України),
Іванова Н.А. (Полтавське територіальне відділення Спілки аудиторів України),
Карасик О.М. (Національний аграрний університет),
Лесів М.М. (Агентство з розвитку агробізнесу та маркетингу, м. Львів),
Малік М.Й. (Інститут аграрної економіки УААН),
Могильний О.М. (від Секретаріату Кабінету Міністрів України),
Молдаван Л.В. (Інститут економіки НАН України, Центр аграрних реформ),
Моссаковський В.Б. (Інститут аграрної економіки УААН),
Пантелеймоненко А.О. (консультативний центр Полтавської кооперативної ліги)

Редакційна колегія:

Блок Р. (проект Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій”),
Корчевський А.Г. (від Секретаріату Кабінету Міністрів України),
Левант М. (проект Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій”),
Малік М.Й. (Інститут аграрної економіки УААН),
Могильний О.М. (від Секретаріату Кабінету Міністрів України)

Рецензенти:

Корчевський А.Г. (від Секретаріату Кабінету Міністрів України),
Левант М. (проект Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій”),
Лобанов М.І. (Асоціація інформаційно-консультативних центрів “Зелена Мерсжа”),
Семчик В.І. (Інститут держави і права ім. В.М. Корещького НАН України)

Координатор публікації:

Куцел О.М.

Літературний редактор:

Ткач Л.Л.

Посібник “Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи” підготовлено проектом Тасіс “Сприяння розвитку сільськогосподарських кооперативних організацій в Україні”. Висновки та інтерпретації, висловлені в посібнику, жодним чином не можуть розглядатися як такі, що відображають політику та погляди Європейської Комісії.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
ПЕРЕДМОВА	4
СЛОВО ПОДЯКИ	5
СТРУКТУРА ПОСІБНИКА	6
Розділ I. ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	-
1. Історичний огляд розвитку кооперації в Україні	-
2. Кооперативи взагалі — принципи, їх визначення Міжнародним кооперативним альянсом (МКА)	10
Розділ II. ОСНОВИ І ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВУ	17
1. Що таке сільськогосподарський обслуговуючий кооператив	17
2. Діяльність обслуговуючого кооперативу	21
2.1. Види діяльності	21
2.2. Кооператив — продовження діяльності господарств-членів	22
2.3. Види кооперативів	23
2.4. Спідки та асоціації кооперативів	23
3. Кооператив та його члени	24
3.1. Хто може бути членом кооперативу	24
3.2. Зобов'язання членів кооперативу	24
3.3. Права членів кооперативу	26
3.4. Прийом членів	26
3.5. Асоційовані члени	27
3.6. Діяльність з нечленами	28
4. Неприбуткова природа кооперативу	28
4.1. Чому кооператив не ставить за мету отримання прибутку?	28
4.2. Економічні механізми	29
5. Демократична природа кооперативу	30
5.1. Юридична основа кооперативу	30
5.2. Демократична структура кооперативу	31
5.3. Кооперативний дух	31
Розділ III. СТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ	32
1. Процес побудови кооперативу	32
2. Формування ініціативної групи	34
2.1. Ознаки вдалої ініціативної групи	34
2.2. Як створити ініціативну групу	35
2.3. Протокол про наміри	36
3. Етапи розробки проекту	36
3.1. Визначення цілей і напрямів діяльності кооперативу	37
3.2. Матеріальна база кооперативу	39

3.3. Оцінка фінансових потреб	40
3.4. Оцінка ринку	41
3.5. Члени кооперативу, їх потреби та обов'язки	41
3.6. Послідовність розробки проекту	44
4. Заснування кооперативу	45
4.1. Підготовка Статуту	45
4.2. Підготовка та проведення установчих зборів	46
4.3. Реєстрація кооперативу	46
4.4. Підготовка кооперативу до початку роботи	48
5. Перші кроки функціонування кооперативу	48
5.1. Початок діяльності	48
5.2. Набір персоналу	49
5.3. Запровадження на практиці кооперативних принципів	50
5.4. Посилення позицій кооперативу	51
6. Навчання та консультаційна підтримка кооперативів	52
6.1. Консультаційна підтримка	52
6.2. Навчання	53
Розділ IV. ВНУТРІШНІ ЕКОНОМІЧНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ОБСЛУГОВУЮЧОМУ КООПЕРАТИВІ	54
1. Особливості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх значення	54
1.1. Типи кооперативів залежно від способу функціонування	55
1.2. Відносини між членами кооперативу та між кооперативом та його членами	56
1.3. В чому їх необхідність?	56
1.4. Повне чи часткове зобов'язання?	57
1.5. Встановлення правил	58
1.6. Зобов'язання в збутових кооперативах	58
1.7. Зобов'язання в постачальницьких кооперативах	58
1.8. Зобов'язання в кооперативах зі спільного використання техніки або господарських приміщень	59
2. Умови надання послуг	60
2.1. Перелік послуг кооперативу	60
2.2. Заяви про наміри та заявки на послуги	60
2.3. Вплив на вибір типу продукції членами кооперативу	60
2.4. Умови приймання та видачі продукції	61
2.5. Умови використання механізаторських послуг	61
2.6. Діяльність з нечленами	61
3. Система цін та механізми оплати в кооперативі	62
3.1. Рух товарів у кооперативі	62
3.2. Принципи ціноутворення в кооперативі	62
3.3. Диференціація цін і справедливність	65
3.3.1. Якість та сезонність	65
3.3.2. Обсяги діяльності	65
3.3.3. Проблеми з транспортними витратами	65
3.4. Фінансові відносини з членами	66
3.4.1. Операції в кредит	66
3.4.2. Поточні рахунки	67
3.4.3. Розмір пайових внесків	67
3.4.4. Пайові внески в кооперативах, метою яких є спільне проведення ринкових операцій	67
3.4.5. Пайові внески в кооперативі зі спільного використання матеріально-технічних засобів	69
3.4.6. Додаткові пайові внески та внески асоційованих членів	69
3.4.7. Механізми та порядок сплати пайових та вступних внесків	69
3.4.8. Повернення пайових внесків членам, що виходять з кооперативу	70

4. Результати діяльності кооперативу	70
4.1. Сутність економічного результату	70
4.2. Використання економічного результату	71
4.3. Кооперативні виплати	71
4.4. Нарахування на паї	71
4.5. Резервний фонд	71
5. Правила внутрішньої господарської діяльності	72
Розділ V. УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ОБСЛУГОВУЮЧИМ КООПЕРАТИВОМ	73
1. Демократичне управління	73
1.1. Чому важливо, щоб управління було демократичним	73
1.2. Демократичне управління вимагає досвіду, знань і навичок	74
2. Зобов'язання по веденню діяльності	74
2.1. Юридичні та нормативні основи і система управління кооперативом	74
2.2. Органи кооперативу	75
3. Загальні збори	75
3.1. Роль Загальних зборів	75
3.2. Підготовка Загальних зборів	76
3.2.1. Скликання Загальних зборів	76
3.2.2. Порядок денний	76
3.2.3. Фінансовий звіт	77
3.3. Проведення Загальних зборів	77
3.3.1. Хто присутній на Загальних зборах	77
3.3.2. Порядок проведення Загальних зборів	78
4. Правління і Голова	78
4.1. Роль Правління кооперативу	78
4.2. Як працює Правління	79
4.2.1. Збори Правління	79
4.2.2. Обговорення та прийняття рішень	79
4.2.3. Протокол	79
4.3. Члени Правління	80
4.4. Голова	81
4.4.1. Роль Голови кооперативу	81
4.4.2. Необхідні якості та позиція Голови	81
4.5. Управління у невеликих кооперативах	82
5. Виконавчий директор	83
5.1. Роль Виконавчого директора	83
5.1.1. Поточне управління	83
5.1.2. Взаємодія Виконавчого директора і Голови	83
5.1.3. Залучення Виконавчого директора до вирішення стратегічних питань	83
5.2. Призначення на посаду Виконавчого директора	84
5.3. Хто і які рішення приймає в кооперативі	84
5.3.1. Статутні справи	84
5.3.2. Управлінські справи	85
6. Органи контролю	86
6.1. Ревізійна комісія (ревізор)	86
6.2. Спостережна рада	86
6.3. Контроль та довіра	86
7. Спілки та асоціації кооперативів	87
7.1. Функції спілок та асоціацій	87
7.1.1. Спілки кооперативів	87
7.1.2. Асоціації кооперативів	88

7.1.3. Різниця між спілками й асоціаціями	88
7.2. Члени спілок та асоціацій кооперативів	89
7.3. Управління в спілках та асоціаціях кооперативів	90
8. Посилення демократичного життя кооперативів і залучення членів	90
8.1. Відносини між членами і кооперативом	90
8.2. Комісії кооперативу	91
8.3. Інформація для членів кооперативу	91
Розділ VI. ЗЕРНОВІ КООПЕРАТИВИ	92
1. Кооператив та ринок	93
1.1. Забезпечення ринкової влади при веденні переговорів на ринку товарної продукції	93
1.1.1. Зберігання	93
1.1.2. Збирання великих партій зерна	93
1.1.3. Адаптація до багатостороннього ринку	94
1.2. Переробка	94
2. Матеріальна база	95
2.1. База для зберігання продукції	95
2.1.1. Питання юридичного характеру, пов'язані з передачею майна	95
2.1.2. Технічні аспекти	96
2.1.3. Фінансові аспекти	97
2.2. Інше обладнання	97
3. Внутрішня організація кооперативу	98
3.1. Види послуг для членів	98
3.1.1. Спільне використання приміщень для зберігання або спільна реалізація продукції	98
3.1.2. Постачання матеріально-технічних ресурсів	99
3.2. Участь членів у діяльності зернового кооперативу	99
3.2.1. Зобов'язання щодо участі в діяльності кооперативу, що займається зберіганням зерна	100
3.2.2. Зобов'язання з участі у діяльності збутового зернового кооперативу.	101
3.2.3. Зобов'язання з участі у діяльності переробного зернового кооперативу	102
3.2.4. Висновки щодо зобов'язань з участі в діяльності	102
3.3. Внески членів	103
3.3.1. Пайові внески у кооперативі, що займається зберіганням зерна	103
3.3.2. Пайові внески у збутовому та переробному зерновому кооперативі	104
4. Поточне управління в зерновому кооперативі	105
4.1. Організація надання послуг та управління запасами	105
4.1.1. Організація зберігання	105
4.1.2. Прийом зерна	106
4.1.3. Видача зерна членам	107
4.1.4. Реалізація та переробка	108
4.1.5. Облік зерна, що передано до кооперативу	108
4.2. Управління маркетингом	108
4.2.1. Фактор часу	109
4.2.2. Фактор простору	111
4.2.3. Збут переробленої продукції	111
4.3. Персонал зернового кооперативу	111
4.4. Система ціноутворення у зерновому кооперативі	112
4.4.1. Ціна послуг по зберіганню зерна	113
4.4.2. Послуги з реалізації та ціна на них	113
4.4.3. Кооперативні виплати	115
ВИСНОВКИ	116
Додаток 6.1.	117

Додаток 6.2.	118
Додаток 6.3.	118
Додаток 6.4.	119
Додаток 6.5.	119
Додаток 6.6.	120
Додаток 6.7.	120
Додаток 6.8.	121
Розділ VII. МОЛОЧАРСЬКІ КООПЕРАТИВИ	122
ВСТУП	122
1. Діяльність молочарських кооперативів	122
1.1. Заготівля та збут молока	122
1.1.1. Заготівля молока	122
1.1.2. Збут молока	123
1.2. Інші види діяльності	124
2. Участь членів в економічній діяльності кооперативу	126
3. Внески членів у молочарський кооператив	127
4. Система ціноутворення в кооперативі та розподіл результатів	128
4.1. Ціна на молоко	128
4.2. Строки оплати	129
4.3. Ціна на інші послуги	129
4.4. Розподіл результатів	130
5. Демократичне управління молочарським кооперативом	130
6. Процес створення молочарського кооперативу	132
6.1. Створення ініціативної групи	133
6.2. Етап розробки проєкту	133
6.2.1. Організація роботи ініціативної групи	133
6.2.2. Визначення видів діяльності кооперативу	134
6.2.3. Як створити матеріальну базу	134
6.2.4. Визначення матеріальної бази	135
6.3. Заснування кооперативу	136
6.4. Перші кроки кооперативу	136
6.4.1. Початок діяльності кооперативу	136
6.4.2. Організація кооперативу	137
6.4.3. Консолідація кооперативу	137
ВИСНОВОК	138
Розділ VIII. МАШИННО-ТЕХНОЛОГІЧНІ КООПЕРАТИВИ	138
1. Характеристики машинно-технологічного кооперативу	138
1.1. Основний принцип діяльності машинно-технологічного кооперативу	139
1.2. Розмір машинно-технологічного кооперативу	139
1.3. Додаткова діяльність	140
1.3.1. Ремонт техніки	140
1.3.2. Постачальницька діяльність та діяльність по реалізації	140
2. Створення машинно-технологічного кооперативу	140
2.1. Члени кооперативу	141
2.2. Створення матеріальної бази	141
2.2.1. Майнові внески членів	141
2.2.2. Купівля техніки або/та лізинг	142
2.2.3. Приміщення та обладнання	142
2.3. Визначення зобов'язань з діяльності та розміру внесків до пайового фонду	142

2.4. "Механізаторське коло" або обмін механізаторськими послугами — альтернатива кооперативу	144
3. Функціонування машинно-технологічного кооперативу	145
3.1. Організація кооперативу	145
3.2. Планування використання техніки	145
3.3. Виконання зобов'язань з діяльності	146
3.4. Ціни на послуги	147
3.4.1. Попередні ціни за послуги з використання сільськогосподарської техніки	147
3.4.2. Попередня ціна на послуги з ремонту техніки	149
3.4.3. Кооперативні витрати	149
3.5. Демократичне управління машинно-технологічним кооперативом	150
ВИСНОВОК	150
Розділ IX. СТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У ПРОЦЕСІ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ВЕЛИКИХ ГОСПОДАРСТВ	151
1. Передумови створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у процесі реструктуризації колективних господарств.	151
1.1. Фактори та оцінка створення кількох суб'єктів господарювання у процесі реформування КСП	151
1.1.1. Аналіз факторів, що обумовлюють розподіл КСП	151
1.1.2. Що на даному етапі може стимулювати вибір членами реформованого КСП кількох форм господарювання	152
1.1.3. Як розцінити розподіл господарства на кілька суб'єктів господарювання?	152
1.1.4. Забезпечення економічно доцільного і соціально справедливого розподілу майна	153
1.2. Чи можна вибрати іншу організаційно-правову форму спільного використання майна новими суб'єктами господарювання?	153
2. Основи формування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у процесі реорганізації КСП	155
2.1. Послідовність дій при створенні обслуговуючого кооперативу у процесі реорганізації КСП	155
2.1.1. Схема реорганізації великих колективних господарств із створенням обслуговуючого кооперативу	155
2.1.2. Ініціативні групи з реорганізації господарства зі створенням обслуговуючого кооперативу	156
2.1.3. Формування майнових лотів	157
2.1.4. Узгодження заявок на майнові лоти та виявлення майна для спільного використання	158
2.2. Види обслуговуючих кооперативів, що можуть створюватися у процесі реорганізації КСП	158
2.2.1. Спільне використання основних засобів виробництва	158
2.2.2. Схеми вибору видів обслуговуючих кооперативів, створених з використанням спільно одержаного майна	159
2.3. Нові суб'єкти господарювання як члени обслуговуючого кооперативу	161
2.3.1. Асоційовані члени обслуговуючого кооперативу	161
2.4. Формування кооперативного капіталу	162
2.4.1. Особливості формування пайового фонду в обслуговуючому кооперативі, що створюється у процесі реорганізації КСП	162
2.4.2. Розрахунки розміру обов'язкового пайового внеску	163
2.4.3. Поповнення капіталу в обслуговуючих кооперативах	163
3. Чи втрачається шанс створити обслуговуючі кооперативи, якщо КСП вже реорганізовано?	165

Розділ X. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БУХГАЛТЕРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	165
1. Особливості обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу	166
2. Принципи бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Організація бухгалтерського обліку в обслуговуючому сільськогосподарському кооперативі з урахуванням вимог Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні"	167
3. Форми ведення бухгалтерського обліку. План рахунків бухгалтерського обліку й особливості його застосування сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами	170
3.1. Особливості використання основних бухгалтерських рахунків	171
4. Відображення у бухгалтерському обліку основних типових господарських операцій	176
4.1. Облік пайового і неподільного фондів	176
4.2. Облік основних засобів і амортизаційних відрахувань	177
4.3. Бухгалтерський облік операційної оренди	186
4.4. Відображення у бухгалтерському обліку операцій по обліку виробничих запасів і товарів	187
4.5. Відображення у бухгалтерському обліку витрат, пов'язаних із виконанням робіт, наданням послуг	191
4.6. Облік збутової і постачальницької діяльності	192
4.7. Облік розрахунків по заробітній платі	197
4.8. Облік грошових коштів, фінансових результатів, кооперативних виплат і виплат на паї	199
5. Рекомендації по переходу із старої системи рахунків бухгалтерського обліку на нову систему рахунків	202
6. Фінансовий звіт сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	206
7. Деякі питання оподаткування	210
Додаток 10.1.	219
Додаток 10.2.	220
Додаток 10.3.	223
Додаток 10.4.	223
Додаток 10.5.	224
ДОДАТКИ	225
1. Витяг із Закону України "Про підприємства в Україні"	225
2. Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію"	227
3. Указ Президента України "Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку"	237
4. Взірцевий Статут сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу	239
5. Рекомендації з розробки Правил внутрішньої господарської діяльності	258
6. Участь підприємств АПК у формуванні сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	271
БІБЛІОГРАФІЯ	278

Виробничо-практичне видання

*БЛОК Ремі,
ГОНЧАРЕНКО Владислав Васильович,
ІВАНОВА Наталія Анатоліївна та ін.*

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ОБСЛУГОВУЮЧІ КООПЕРАТИВИ

Практичний посібник

Упорядники: *МАЛІК Микола,
БЛОК Ремі*

Київ, "Урожай"

Технічний редактор *В.М.Кучинська*
Коректори *О.Г.Цехоцька, О.Л.Балацька*

Здано на складання 03.04.2001. Підписано до друку 10.04.2001.
Формат 70 × 100 ¹/₁₆. Папір офсет. Друк офсет. Гарнітура Таймс.
Ум.друк. арк. 23,4. Ум.фарб.-відб. 23,73. Обл.-вид. арк. 25,81.
Тираж 6000 пр. Зам. 1-1286.

Ордена "Знак Пошани" видавництво "Урожай",
03035, Київ-35, вул. Урицького, 45.

Оригінал-макет виготовлено у ТОВ "АВДІ".
Фірма "ВІПОЛ", 03151, Київ-151, вул. Волинська, 60.

С 36 Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: Практик. посіб. / Р.Блок, В.В.Гончаренко, Н.А.Іванова та ін. — К.: Урожай, 2001. — 288 с.: іл. — Бібліогр.: с. 278—279. ISBN 966-05-0100-5

У посібнику розглянуті різні види кооперативів та принципи їх діяльності. Дано рекомендації для бухгалтерів цих кооперативів.

Розрахований на широке коло читачів.

С 3701000000 – 002 Без оголошення
204 – 2001

ББК 65.321.8